

PRIPOROČILA ZA POLJUDNE POVZETKE OKOLJSKIH POROČIL¹

Jasno in natančno posredovanje ključnih ugotovitev okoljske presoje ni preprosto. Vendar mora poljudni povzetek biti ravno tak, da lahko javnost razume predlog plana, programa, načrta ali posega v okolje in pričakovane posledice za okolje. Namen teh priporočil je izboljšati kakovost poljudnih povzetkov pri pisanju okoljskih poročil/poročil o vplivih na okolje. Namenjamo jih zlasti pripravljavcem okoljskih poročil, pa tudi uradnikom, ki preverjajo ustreznost teh poročil pri presoji vplivov na okolje v postopkih izdaje okoljevarstvenih soglasij/gradbenih dovoljenj ali pri celoviti presoji vplivov na okolje

KAJ JE POLJUDNI POVZETEK?

Poljudni povzetek je jedrnat dokument, ki vsebuje opis postopka (celovite) presoje vplivov na okolje in njene ugotovitve na način, ki je privlačen za branje ter enostavno razumljiv splošni javnosti. Poljudni povzetek mora zajeti najmanj podatke, ki se zahtevajo s predpisi, kot primer dobre prakse pa mora tudi učinkovito povzeti vse ključne vsebine okoljskega poročila. Poljudni povzetek bralca seznanja z ugotovitvami presoje in je namenjen razpravi glede odločitev, ki jih je treba sprejeti. Poljudni povzetek je zato treba razumeti kot enega zadnjih korakov v postopku učinkovitega vključevanja javnosti v pripravo projekta/plana.

Dober poljudni povzetek izboljša dostop javnosti do okoljskih podatkov in je pomemben z vidika skladnosti z direktivo

o presoji vplivov na okolje (ko gre za posege v okolje) in direktivo o strateški presoji, ko gre za plane. Skladnost z direktivami je še posebej pomembna, ko gre za zahtevne čezmejne postopke ali projekte, ki se financirajo s sredstvi EU.

»**Javnost**« pomeni eno ali več fizičnih ali pravnih oseb in v skladu z nacionalno zakonodajo ali prakso njihova združenja, organizacije ali skupine.^{2, 3}

„zadevna javnost“⁴ pomeni javnost, na katero vpliva ali bi verjetno vplivali postopki okoljskega odločanja ali ima interes pri takih postopkih. Šteje, da imajo interes nevladne organizacije, ki podpirajo varstvo okolja in izpolnjujejo katere koli pogoje nacionalne zakonodaje.

- nosilec posega (investitor)
- osebe, ki na območju posega stalno prebivajo lastniki / posestniki nepremičnin na območju posega
- nevladne organizacije, ki delujejo v javnem interesu na področju varstva okolja

KOMU JE NAMENJEN

Namen poljudnega povzetka je splošni javnosti približati ključne težave in ugotovitve okoljskega poročila, da bi jih ta lažje razumela. Javnost pomeni kateregakoli posameznika ali skupino posameznikov, organizacijo ali politični subjekt, ki se zanima za rezultat odločitve.

Vendar poljudne povzetke uporabljajo tudi številni drugi deležniki, vključno z

nosilci odločanja, kot hitri vodič po ugotovitvah okoljskega poročila, kar je treba upoštevati, ko se razmišlja o dolžini in slogu pisanja poljudnega povzetka.

DOKUMENT NAJ BO DOSTOPEN

Pomislite na gradivo (npr. predlog za obravnavo gradiva na Vladi), ki ga prejmete v svoj poštni nabiralnik. Kako dolgo bi ga brali, da bi izluščili glavne točke in se odločili, ali želite izvedeti več podrobnosti? Ocenjuje se, da je v večini primerov razumen čas, ki se zahteva od posameznika, 15 do 20 minut, kar pomeni največ 6 strani formata A4. Poljudni povzetek mora zato:

- biti kratek in jedrnat - glej nasvete (stran 3);
- omogočati hiter prenos - ena sama datoteka, manjša od 5 MB za tiste s počasno internetno povezavo, in
- omogočati mora enostavno razmnoževanje - besedilo in slikovni prikazi morajo biti razločni tudi za tiste, ki nimajo barvnih tiskalnikov.

V nekaterih primerih je treba poljudne povzetke pripraviti tudi v različnih oblikah ali jezikih. RS ima dve dvojezični območji, kjer veljajo posebna pravila glede uporabe jezika. V teh območjih naj bo zato vsaj poljudni povzetek, ki se javno razgrne skupaj z ostalim gradivom, preveden tudi v italijanski/madžarski jezik. Drug primer so čezmejni postopki ali čezmejni projekti/plani, kjer je treba poljudni povzetek prevesti v jezik države, kjer bo gradivo javno razgrnjeno (npr. hrvaški, nemški).

In končno, poljudni povzetek je treba pripraviti kot samostojen dokument in tudi kot sestavni del okoljskega poročila. Dober primer, čeprav niso vedno del okoljske presoje, so povzetki državnih prostorskih načrtov, oblikovani za zgibanko, ki ima na eni strani osnovne podatke o načrtu s shematskim prikazom postopka priprave, opisom načrtovanih ureditev in informacijo o trenutni fazi postopka ter na drugi strani karto z označeno lokacijo in proučenimi variantami⁵.

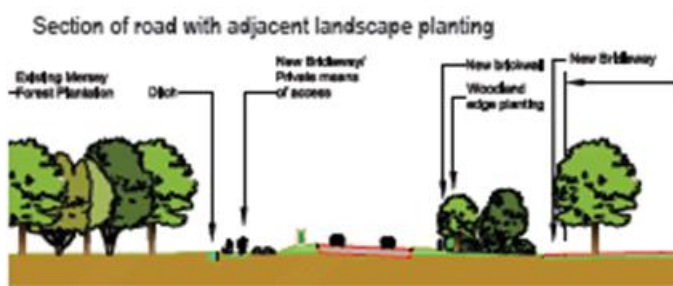
VSEBINA NAJ PRITEGNE

Pri pisanju kompleksnih tehničnih informacij na razumljiv način naj sodelujejo tehnični uredniki, novinarji ali strokovnjaki za komuniciranje, pri čemer pa se pomen ne sme spremeniti.

Pripoved naj tekoče sledi zgodbi: kaj je bilo sprva predlagano in kaj vse je bilo še v nadaljevanju obravnavano, kakšne bodo okoljske posledice in kako bodo obvladane. Poskrbeti je treba za logičen tok pripovedi, za katerega ni nujno, da sledi zaporedju poglavij v poročilu. Informacije je možno približati bralstvu in jih narediti še razumljivejše, če se predstavijo na drugačen način (npr. dimenzije posega se predstavijo relativno, glede na hišo, nogometni stadion, ipd.). Upoštevajte tudi splošna pravila poljudnega pisanja:

- kratki stavki,
- brez žargona in kratic, kjer se le da,
- uporaba slovenskih imen za živalske in rastlinske vrste

Nasveti za jedrnat povzetek	
Opis posega / plana	Osredotočite se na pobudo (poseg, plan - kaj, kje in zakaj). Na karto območja vključite manjšo karto v večjem merilu, ki prikazuje lokacijo/zasnovo posega in hkrati umestitev v širšem prostoru.
Alternative	Navedite druge možnosti, ki so bile upoštevane, po posameznih značilnostih posega/plana (npr. tehnologije, postavitve, lokacije, dimenzije) in z natančnimi opisi. Grafične predstavitve lahko pripomorejo k razlagi lokacije in ponazoritvi, kako se je projekt/plan s časom spreminjal, razvijal, katere variante so bile obravnavane (tudi tiste, ki so bile kasneje ovržene).
Vsebinjenje, metode in mnenja pristojnih organov	Podatke o izhodiščnem stanju, ki bodo povzeti, izberite smiselno glede na ugotovitve poročila, in če je možno, jih predstavite s komentarji na karti (primer na 4. strani). Na kratko navedite raziskave/metode, ki so bile izvedene, brez podrobnosti. Navedite, katera mnenja so bila pridobljena v postopku, kateri so bili glavni pomisleki in kako so bili upoštevani
Rezultati presoje, omilitveni ukrepi, monitoring	Predstavitev ugotovitev presoje v eni ali več preglednicah je lahko koristna, izognite pa se velikim matrikam, ki ne utemeljijo pomena pričakovanih vplivov. Osredotočite se na pomembne vplive in poskrbite, da besedilo jasno razloži posledice izvedbe projekta/plana ter predvidenih omilitvenih ukrepov. Tudi preglednica je lahko primeren način za natančno predstavitev glavnih načrtovanih del, namenjenih obvladovanju okoljskih učinkov posega/plana.

OBLIKA NAJ BO VŠEČNA

Ni nujno, da poljudni povzetek sledi običajnemu slogu pisanja poročil. Nasprotno, če se takemu stilu ognete, bo informacije na kratko in jedrnato lažje posredovati. Razmislite o drugačni postavitvi besedila namesto strnjenih odstavkov, če pa so potrebni, poskrbite, da so kratki. Ne uporabljajte majhne velikosti pisave samo zato, da bi

zmanjšali število strani, in ne pozabite pustiti dovolj, a ne preveč, praznega prostora (presledke) okrog besedila in grafičnih prikazov. Dodajte fotografije in druge slike, ki hkrati opravijo več funkcij - na primer karta območja lahko prikazuje tudi prizadete dele okolja,

varstvene režime, alternativne lokacije ali različne zasnove/postavitve projekta, omilitvene ukrepe. Bodite domiselni in pri uporabi grafičnih prikazov upoštevajte splošna pravila (stran 4). Zgleduj se po primerih tuje dobre prakse.⁶

Merila za ocenjevanje ustreznosti poljudnih povzetkov

Ali poljudni povzetek vsebuje informacije, ki jih zahteva Direktiva? Ali je poljudni povzetek pripravljen skladno s predpisi RS?

Ali karte/slike prikazujejo najmanj lokacijo projekta /območje plana in lokacijo delov okolja, ki bodo najbolj prizadeti/ranljiva območja?

Ali poljudni povzetek javnosti zadovoljivo in samostojno predstavi pomembne okoljske učinke predlaganega projekta/plana, ne da bi se skliceval na druge vire, zlasti na besedilo okoljskega poročila?

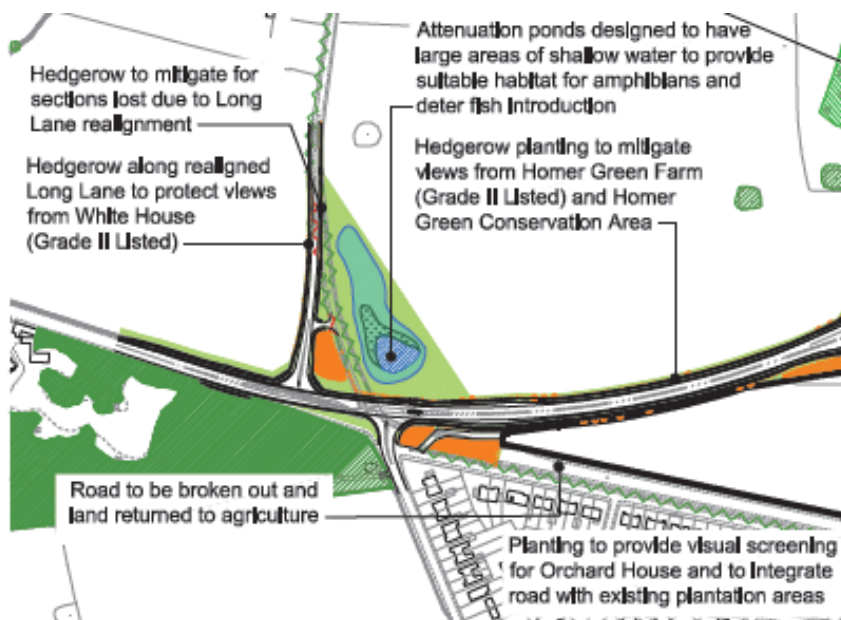
Ali je poljudni povzetek izdelan kot samostojen dokument?

Slika lahko pove več kot tisoč besed, toda samo, če ...

je v pomoč, npr. če pomaga pri razumevanju vsebine ali če je tovrstno informacijo mogoče boljše, natančneje in/ali lažje predstaviti v vizualni obliki kot z besedilom

pripomore k besedilu in ne odvrača pozornosti od njega, npr. je vključena v zgodbo in obrazložena, pove celotno zgodbo in ne zavaja

je jasna in razumljiva, npr. ni tehnična projektantska risba in ni narejena s pomočjo računalniških programov za projektiranje (autoCAD), ima legendo, merilo in oznako smeri neba (S), kjer je to smiselno

VSEBINA NAJ BO POUČNA

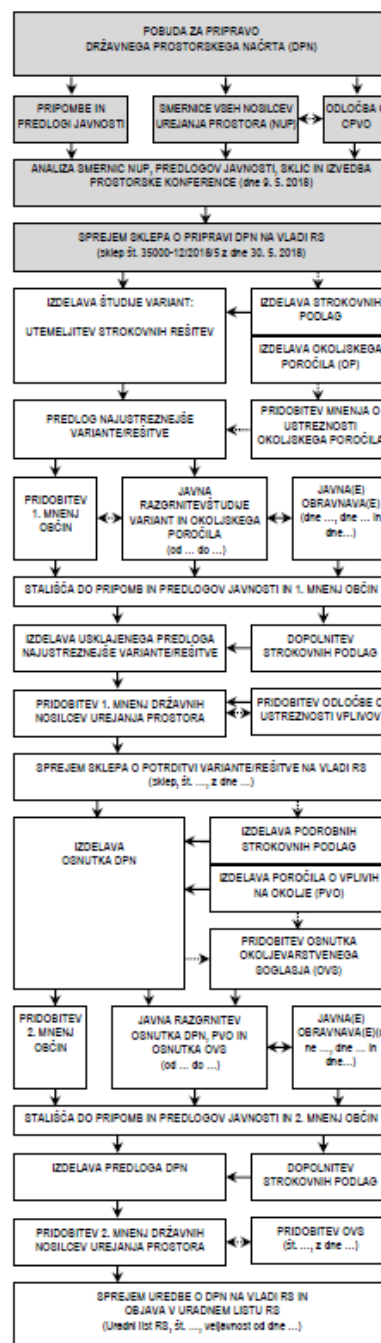
Najpomembnejša vloga poljudnega povzetka je, da posreduje pomembne okoljske podatke javnosti, zato morajo besede in slike, ki jih uporabite, uspešno opraviti to nalogo. Vodja izdelave poročila je odgovoren za točnost informacij poljudnega povzetka, zato mora preveriti, ali bila vsebina poročila povzeta pregledno in nepristransko ter s svojim podpisom potrditi poljudni povzetek. Ob tem mora zagotoviti, da poljudni povzetek:

- sporoča vse ključne ugotovitve presoje,
- je časovno in vsebinsko usklajen s poročilom,
- pokriva relevantna vprašanja iz poročila glede na njihovo pomembnost,
- uporablja pravilne sklice na posamezne dele poročila.

Vodja izdelave poročila mora tudi preveriti, da v poljudnem povzetku ni naslednjih slabosti, ki bi predstavljale slabo prakso:

- dosledno ponavljanje naslovov poglavij iz poročila, katerim sledi nekaj stavkov, ki povzemajo poglavje;
- *copy-paste* posameznih delov poročila, npr. z enostavnim ponavljanjem zaključkov posameznih poglavij;
- navajanje informacij brez razlage ali pojasnila, še posebej, če se sklicujejo na tabele, slike, karte iz poročila, ki jih v poljudnem povzetku ni;
- prikrievanje ključnih sporočil poročila s pretiranim povzemanjem ali posploševanjem njegovih ugotovitev.

Shematski prikaz postopka priprave državnega prostorskega načrta lahko učinkovito, na enostaven in pregleden, a ne preveč tehničen in podroben način, poda dodatne informacije o fazah postopka, ki so bile že izvedene in fazah, ki šele sledijo. Tako je javnost poučena, kdaj se lahko vključi v postopek s svojimi pripombami.

Minimalne zahteve glede vsebine poljudnega povzetka po EU direktivah	
Za projekte ⁷	Za plane ⁸
<p>(a) opis projekta, ki obsega informacije o njegovi lokaciji, zasnovi in velikosti;</p> <p>(b) opis ukrepov, načrtovanih da bi se preprečili in zmanjšali pomembni škodljivi vplivi projekta in, če je možno, odpravile njihove posledice;</p> <p>(c) podatke, potrebne za prepoznavanje in presojo glavnih vplivov projekta na okolje;</p> <p>(d) povzetek glavnih alternativ, ki jih je proučil nosilec projekta, in prikaz glavnih razlogov za njegovo izbiro, z upoštevanjem vplivov na okolje.</p>	<p>(a) opis vsebine in glavnih ciljev načrta ali programa ter razmerje do drugih ustreznih načrtov in programov;</p> <p>(b) pomembni vidiki trenutnega stanja okolja in verjeten razvoj stanja okolja, če se načrt ali program ne bi izvedel;</p> <p>(c) okoljske značilnosti območij, ki bi lahko bila znatno prizadeta;</p> <p>(d) vsi obstoječi okoljski problemi, ki so pomembni za načrt ali program, predvsem tisti, ki so povezani s kakršnimi koli območji posebnega okoljskega pomena, kakršna so območja, določena na podlagi direktiv 79/409/EGS in 92/43/EGS;</p> <p>(e) okoljevarstveni cilji, določeni na mednarodni ravni, ravni Skupnosti ali ravni države članice, ki so pomembni za načrt ali program, ter način upoštevanja teh ciljev in vseh okoljskih vidikov pri pripravi načrta ali programa;</p> <p>(f) verjetni znatni vplivi na okolje, vključno z vplivi na biotsko raznovrstnost, prebivalstvo, zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine, kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino ter medsebojna razmerja teh dejavnikov;</p> <p>(g) predvideni ukrepi za preprečitev, zmanjšanje in čim popolnejšo odpravo posledic kakršnih koli znatnih škodljivih vplivov izvajanja načrta ali programa na okolje;</p> <p>(h) opis razlogov za izbiro obravnavanih drugih možnosti in opis poteka presoje skupaj z vsemi težavami (kakršne so tehnične pomanjkljivosti ali pomanjkanje znanja in izkušenj) pri zbiranju potrebnih informacij;</p> <p>(i) opis predvidenih ukrepov, ki se nanašajo na spremljanje in nadzor stanja.</p>

Avtor, viri in primeri:

¹ K.Celič, Ministrstvo za okolje in prostor, september 2018

Prilagojeno (z dovoljenjem avtorjev) po *EFFECTIVE NON-TECHNICAL SUMMARIES FOR ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT*, www.iema.net

² člen 1 Direktive 2011/92/EU spremenjene z Direktivo 2014/52/EU in 64. člen Zakona o varstvu okolja

³ člen 2 Direktive 2001/42/ES in 43. člen Zakona o varstvu okolja

⁴ pri nas uporabljamo za »zadevno javnost« izraza »stranke« in »stranski udeleženci«, 42. in 43. člen Zakona o splošnem upravnem postopku

⁵ Državni prostorski načrt za obvoznico Most na Soči, sklep o pripravi DPN, povzetek za javnost, maj 2018, http://www.dpa.mop.gov.si/doc/3_3_pov_javn_Most.pdf

⁶ Melioracija, površinski kop premoga in sanacija območja nekdanjega rudnika Tower Colliery – učinkovita vključitev grafike v natančen opis ugotovitev okoljskega poročila:

Land Reclamation, Surface Coal Mining and Restoration at the Former Tower Colliery Site, Environmental Statement, Non-Technical Summary, July 2010, https://www.iema.net/assets/nts/ERM/Tower_Colliery,_Wales_NTS_July_2010.pdf

Cestna povezava Thornton–Switch Island – jedrnat poljudni povzetek, ki jasno poudari težave, ugotovljene okoljskem poročilu za predlagano cestno povezavo brez ločilnega pasu, pripravljen za mestni svet Sefton:

Thornton to Switch Island Link, Non-Technical Summary for Environmental Statement, https://www.iema.net/assets/nts/Jacobs/Thornton_to_Switch_Island_Link_nTS_July_2010.pdf

Čistilna naprava za izcedne vode Cilgwyn – dobro oblikovan poljudni povzetek, glede predloga mestnega sveta Gwynedd o izgradnji čistilne naprave na območju zaprtega odlagališča Cilgwyn:

Cilgwyn Leachate Treatment Plant, Non-Technical Summary, https://www.iema.net/assets/nts/Wood_Environment_and_Infrastructure_UK_Ltd/Cilgywn_Leachate_Treatment_Plant_NTS_Feb_2010.pdf

⁷ člen 5 Direktive 2011/92/EU spremenjene z Direktivo 2014/52/EU

53. člen Zakona o varstvu okolja

17. člen Uredbe o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave (Uradni list RS, št. 36/09 in 40/17)

⁸ Priloga I Direktive 2001/42/ES

6. člen Uredbe o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje (Uradni list RS, št. 73 / 1. 8. 2005)